

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v ocvro poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravištvu Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Gradišče št. 2.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

0 šolski reformi.

I.

Med ona vprašanja, ki zahtevajo preosnove ali reforme, spada tudi šolsko vprašanje. Temeljno napako zakriva pri tem vsi oni, ki preosnavljajo samo to ali ono stopnjo šolstva, dostikrat brez vsega ozira na celoto. Ta govori o reformi ljudske šole, oni zopet srednje, tretji rešuje visoke šole. Pravilno ravna oni, ki zida celoto. Šolstvo je ena veriga, držača od najnižje do najvišje stopnje. Ona doseže svoj namen, teoretične in praktične uspehe, ako je organična enota, pri kateri ima vsak del svoj odmerjeni delokrog, ki pa je vzročno (kavzalno) zvezan z drugimi v harmonično celoto.

Kaj sledi iz tega?

Ako je šolstvo organična enota, potem je treba, da se kaže ta enota v celem ustroju. To je prva posledica.

Imamo-li pa enotno ustrojstvo, potem imajo tudi oni, ki vodijo to ustrojstvo, učiteljstvo, enotne interese in cilje. In to je druga posledica.

Naš dosedanji greh je, da hodi učiteljstvo, pri nas ljudsko in srednješolsko, preveč svoja pota, ker se ne zaveda enotnosti šolstva, in s tem enotnosti svojih interesov. Učiteljstvo vseh stopenj bi moralo skupno sodelovati pri vprašanju šolske reforme.

II.

Kaj hočemo reformirati in kako?

Naš ideal je svobodna šola. Ta ideal velja za vse šolstvo, v prvi vrsti naj se uresniči pri ljudski šoli. Ljudska šola je prva stopnja v razvoju šolstva in najvažnejša, ker daje edino izobrazbo pretežni večini naroda.

Kaj hoče svobodna šola?*)

1. Svobodo otroka, t. j. šola omogočuj, da razvije otrok svobodno svoje zmognosti in svoje sile, ki spe v njem. To dosežemo:

a) s poučevanjem v materinskem jeziku,

*) Glej „Volna Škola“, 7. številka leta 1907.

b) z znižanjem števila otrok v enem razredu,

c) s tem, da ustanovljamo pomožne šole za slaboumne, malo nadarjene, telesno in duševno zanemarjene otroke,

d) s tem, da odstranimo olajšave šolskega obiska,

e) da preprečimo izrabljanje otrok pri delu in

f) da odpravimo šolnino ter dajemo otrokom šolske potrebščine zastoj.

2. Svobodo učitelja, t. j. skrbeti za to, da dobimo kar najpopolnejše vzgojevalce. To dosežemo:

a) z višjo, akademično izobrazbo učiteljstva,

b) s tem, da postanejo učitelji pedagoško neodvisni,

c) s tem, da postanejo neodvisni, svobodni državljani in

d) s tem, da se jim zagotovi brezskrbno gospodarsko, gmetno stanje.

3. Svobodo šolske organizacije, t. j. svobodo staršev, ki pošiljajo svoje otroke v šolo. To dosežemo:

a) z uvedbo splošne in enake volilne pravice v vse zakonodajne in avtonomne zastope,

b) z demokratizacijo in avtonomijo šolstva in končno

c) z ločitvijo šole od cerkve.

To so cilji svobodne šole, jasni in odkriti!

III.

Pri šolski reformi — kakor pri vsaki drugi — je treba določiti najprej načela, temeljne misli, po katerih naj se preustroji šolstvo. Ko vemo, kaj hočemo, potem najdemo tudi pota, ki vodijo do cilja.

Ljudska šola ima v prvi vrsti praktični pomen, t. j. njena naloga je, da podaja elementarno izobrazbo, ki je potrebna za samostojno življenje, in da zbuja z vzgojo v otroku tiste sile, iz katerih se porajajo značaji, ki se zavedajo svojih dolžnosti in pravic napram človeštvu, svojemu narodu in državi. Poleg te

prvotne naloge pa ne sme zanemarjati ljudska šola svojega sekundarnega namena: pripravljati in usposobljati učence, da morejo nadaljevati in izpopolnjevati svoje ljudskošolsko znanje na višjih šolah.

Ako je ljudska šola tudi temelj za nadaljnje učenje, potem mora biti organično zvezana z drugim šolstvom, ki nadaljuje tam, kjer je prejšnja šola nehala.

V dosedanjem ustrojstvu ne opažamo tega. Imamo ljudsko in meščansko šolo, toda v srednje šole se vstopa izvečine iz navadne ljudske šole po prebitem izpitu. Organični razvoj zahteva, da bi vsakdo, ki bi hotel priti na srednjo šolo, moral predelati tudi meščansko šolo.

Konkretno si predstavljam organizacijo ljudskega šolstva sledeče:

Po kmetih, v manjših krajih naj bi bile vsaj dvorazrednice, prirojene v prvi vrsti gospodarskim prilikam dotičnega kraja. Pouk traja od 6. do 14. leta, in sicer polnih 8 let, potem 2 leti ponavljalne šole. Namesto dosedanjih olajšav, ko se otroci lahko za eno leto oproščajo šolske obveznosti, naj se uredi pouk tako, da je prvo leto bolj nekakšen otroški vrtec, kjer se mladina polagoma in neopaženo uvaja v šolsko življenje.

Zadnja šolska leta, zlasti ponavljalna šola bodi namenjena pouku o vzgojeslovju, zdravstvu, ustavoznanstvu in temeljih gospodarstva. S tem se šola zapuščajoči mladenič ali deklica uvajata v javno življenje in pripravljata za izvrševanje samostojnih poklicev.

Po večjih krajih naj se ustanovljajo recimo petrazrednice z obrtno-nadaljevalnimi šolami, po trgih in mestih pa poleg njih trirazredne meščanske šole, samostojna stopnja, ki bi usposabljal za prestop v srednjo šolo in razne strokovne šole (gospodinske, obrtne, trgovske, poljedelske) brez vseh sprejemnih izpitov. Sedaj se ustanovljajo osemrazredne ljudske šole, meščanske šole, imamo vse polno šol raznih stopenj, ki ne pripravljajo organično

druga za drugo, zato sami sprejemni izpiti, prehajanje in prestopanje iz šole v šolo!

Ene in iste stvari se učimo ne vem kolikokrat, ne da bi se stopnjama dvigalo naše znanje kvalitativno in kvantitativno.

Po našem načrtu hodi deček ali deklica pet let v občno ljudsko in tri leta v meščansko šolo, nakar prestopi — ako je seveda dovršil ljudsko šolo — brez vseh izpitov v srednjo šolo ali pa v razne strokovne šole. Potemtakem se začena srednja šola pri normalnih razmerah s 14. letom. Imam zato tehtne razloge.

Prva podlaga je ljudska šola, ki dajaj temelje za vso poznejšo stavbo. Srednja šola ne začena od tal, marveč zida na tem, kar je sprejela od ljudske šole. Srednja šola ima nalogo podajati splošno izobrazbo in pripravljati za visoke šole. Zato potrebuje že bolj zrelega materiala, ako neče izgubljati časa in ga zapravljati. Srednja šola po mojem mnenju ni za to tu, da bi delala poizkuse, da bi učila elementarne pojme, ona mora na teh, v ljudski šoli pridobljenih elementarnih pojmi graditi dalje. Ako se da srednji šoli možnost, da vrši svojo nalogo, potem jo lahko zvrši prej nego v osmih letih. Zagovarjam nazor, da reformirana srednja šola odstopi par let ljudski šoli. V normalnih razmerah bi potem dijak pohajal osem let ljudsko-meščansko in šest let srednjo šolo, da bi prišel na visoko šolo z 20. letom, torej v dobi, v kateri povprečno prihaja na univerzo ali tehniko tudi sedaj velika večina dijaštva.

Na vsak način je doba 10. leta, v kateri sedaj prihaja mladina v srednje šole, prezgodnja ne le zaradi tega, ker so učenci še preotročji za srednješolsko delo, ampak še tudi iz drugih vzrokov. Mnogo učencev poizkuša svojo srečo na srednji šoli nekaj mesecev ali pol leta. Mnogo staršev pošilja sedaj svoje otroke v srednje šole, ker nimamo strokovnih šol ali pa, da dosežejo otroci gotovo starost, ki je potrebna da jih vtaknejo potem sem ali tja. Pohajanje srednje šole je za take otroke brez pravega smotra — ubijanje časa in življenjske energije.

LISTEK.

Štiri postaje.

Spisal —j.

I.

Pred sodbo.

Bilo je takrat, ko sem umrl. Zadnja solza v oko — zadnji vzdih — in ločila se je duša od telesa in se dvigala lahkih kril v zračne višine in pred sodni stol onega, ki me je bil ustvaril! Brez bojzani sem se blizal sodniku, zakaj vest mi ni bila težka: vsvesti sem si bil, da sem imel v življenju poleg svojih napak tudi mnogo vrlin in da bo zaradi teh imel sodnik z menoj usmiljenje...

In stal sem pred božjim stolom! Lahka zavest me je minila, in obšel me je strah, ko sem videl, da me je božje oko zrlo resnejše, kakor sem pričakoval — in da je spremstvo sodnikovo ostalo precej hladno napram meni.

„Denite na tehtnico njegova dobra in njegova zla dela“, izpregovori stvarnik resno, in v istem trenutku sta se zibali v vsaki tehtnični skledici dve vreči: prva precej suhotna,

druga obila. In nista se dolgo prepirali za ravnotežje: vreča zlih del je zmigala, in vreča dobrih del je šinila pod strop — prelahka je bila!

„I — saj saj sem mislil, da ven — vendar nisem tak hudobnež — in da so moja dobra dela večja od zlih“, sem se predznil ziniti sodniku v obraz.

„Pred nebeškim sodnim stolom ni oporekanja, tu je že vsak dvom greh in zaradi tega ni, da bi ti bil dolžan dajati kako pojasnilo. A pri tebi hočem napraviti izjemo, ker sem te imel sicer še precej rad“ govori stvarnik resno.

„Ne dvomim, da so božji zapisniki natančni“, ga prekinem, „a prosim vljudno za edino pojasnilo, kaj se mi je štel v zlo in kaj v dobro. Zavedam se namreč, da sem dobro izpolnjeval nalogo svojega stanu, ki si mi ga bil na zemlji prisodil, in da je trpljenje v tem stanu že zdavnaj izbrisalo moje male zgreške.“

„V zmoti si!“ mi odgovori sodnik, „ti vidiš le svoja dobra dela, ne vidiš pa slabih. Res si odgajal izročeno ti mladino še dosti vestno, a to je bila le tvoja dolžnost, ker so

ti tako velevali božji in svetni zakoni. Tega ti tedaj ne morem šteti v dobro.“

„Gospod, pa zdi se mi, da sem storil v tem dostikrat celo več, kakor je zahteval od mene zakon. Šel sem v svojih mladih letih tako daleč, da sem poučeval otroke celo čez uro.“

„Grešil si celo v svoji vnetosti; zakon velevala do ure in ne čez uro“, odvrne stvarnik trdo. Nato nadaljuje: „Da! Poučeval in učil si mladino res vneto, toda kaj bo pa od vsega tega ostalo v teku časa? Otroci pozabijo tvoje uke, v nekaj letih podivjajo in svet bo kazal s prstom na tvoj naraščaj, rekoč: „Glejte, tega so se učili v šoli — ni čuda, da je mladina tako podivjana!“ Vsa tvoja dobra dela izginejo kot kaplja v morju. Pokaži mi pisanih del, pisanih!“

„Gospod, menil sem, da je bistvo pouk in vzgoja in ne pisanje raznih del“, vzklidem.

„Res je, lepo se to sliši; pouk in vzgoja — a videti tega nič ni. Dandanašnji časi so drugačni, so bolj realni in ne več tako idealni — dandanes je treba tudi česa za oči, ne samo za uho, treba je česa za bodočnost in ne samo za sedanjost. In vprašam te še enkrat:

kje imaš tudi kaj pokazati, kje imaš kaj za prihodnost?“

Nem, tih sem stal pred sodnikom.

„Ozri se tu na levo!“ nadaljuje on. „Vidiš te zlate omare? In kaj je shranjeno v njih? Glej sam!“ In stopal sem za sodnikom od omare do omare in čital napise in strmel nad velikanskimi deli, ki so bila shranjena v teh brezmerih omarah!

Tu so se hranili celi skladi razrednic, pa so bile naložene nebotične stene tednikov v jubilejskih izdajah, ki so se leto za leto vestno in kaligrafično lepo prepisovali, pa so bili zapisniki, v katerih ni manjkalo ne črtice in v katerih ni bilo ne enega pogrška!

Pa so bile zopet brezdane omare, v katerih so bile celih razredov naloge, kjer ni bilo najti ne ene napake.

„Gospod, tega pa niso izdelovali učenci — to ni mogoče, to bi morali biti učenjaki!“ vzklidem.

„Kaj, ne pisali učenci! Marljivost učiteljeva je dosegla to, stvarina se je memorirala in memorirala, napisovala in napisovala in končni uspeh se je vrgel na papir — in pozni rodovi bodo še strmeli nad takim uspehom!“

In če uvidijo, da le ne gre, izstopajo. Ker pa morebiti še niso dovolj stari, morajo nazaj v ljudsko šolo sredi leta. Tako prekinjevanje, prestopanje in eksperimentovanje gotovo ni na korist uspešnemu pouku niti za dotičnika niti za druge.

Drugi izstopajo iz srednje šole, ko so jo pohajali nekaj let, a niso več dolžni obiskovati ljudske šole. Njih usoda je dostikrat bridka. Iz ljudske šole nimajo veliko, ker so jo pre zgodaj zapustili, da bi si bili kaj temeljitega priučili, v srednji šoli so zopet s trudom lovili zadostne rede nekaj let — kam sedaj? Nazaj v ljudsko šolo bi bilo najbolje, toda po večletnem prekinjenju je prehod težaven; starost, stroški, začetek iznova: vse se upira temu. Nikjer nič pozitivnega, vse napol, naj se obrnejo potem sem ali tja. Ljudska šola jih je prozgodaj izpustila, ne da bi jim bila dala trdno podlago, ki bi jim omogočevala daljno izobrazbo in bila opora v valovih vsakdanjega življenja. Do 14. leta naj hodi vsak v redno šolo, ker ni nikjer zapisano, da bo mogel še nadaljevati svoje učenje ali da se ne izpodtakne. Pred raznimi življenjskimi katastrofami zavarujemo vsaj deloma vsakogar s tem, da mu damo izobrazbo in vzgojo popolne ljudske šole.

Višja ljudska šola, t. j. meščanska šola, podajaj učno snov, ki je sama na sebi zaokrožena celota in ki obenem uvaja v srednje šole. Usposablja naj učence v slovensko - nemškem jezikovnem pouku, zlasti v formalnem oziru, da tako pripravlja posodo, v katero vliva potem srednja šola svojo vsebino. Temeljni pojmi realnih ved, naj se vcepljajo tu, da ne najde srednja šola tabule rase, marveč pripravna tla, na katerih zida dalje. Ustvarjajo naj se dispozicije, zanimanje, budi ljubezen do učenja in napredovanja.

Niš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca grudna: **K 159.940-59.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

„En šomašter je bil ...“

Nekoliko odgovora. Napisal Anton Pesek.*)
II.

Pravite, da smo učitelji krivi, da otroci niso dovolj poučeni; da so podivjani, da se Bog usmili; da otroci ne morejo postati značajni, strpljivi, spodobni itd. Svoje grehe podtikate nam! To je baš tako: očitaj ti njemu, sicer očita on tebi. Učiteljstvo bi naj bilo „Sündenbock“ za vaše grehe, kajne?!

*) Ko bi bil vedel, da bo vodstvo „Zaveze“ reagiralo na pamflet, bi ne bil napisal tega odgovora, pa takrat, ko sem dobil 3. šte. „Učit. Tovarša“, je bil moj članek že odposlan. Hvala vodstvu „Zaveze“, da je odbilo napad; hvala pa tudi ptujskemu učiteljskemu društvu, ki je sklenilo v zadnji šte. „Učit. Tovarša“ priobčiti resoluciji. Vsi za enega, eden za vse!

A. P.

„Gospod, pa pri tem postopanju se je morala gojiti samo mehaniška enostranost, duh je moral ostati okoren — neroden!“

„To meni ti, ki ne vidiš pravega namena šole!“ vzklikne sodnik.

In onemel sem zopet pa stopal za sodnikom, klavern in ves otožen.

„Glej ta skladišča! — Tu se takorekoč zreali vsa vnetost učiteljska: tu vidiš korekture od korektur v deseti iztisk — tu vidiš marljivost mož, ki niso odnehali, čeprav je imela tretja korektura dvakrat toliko napak kakor druga, ki niso mirovali in so dali popravljati in so popravljali sami toliko časa, da je šlo — in da je imela zadnja popravila samo toliko napak kakor prvotni izdelek. In glej, njih dela se blišče v nebesih. Povišal sem jih pa že na zemlji, pa jih povišam še v nebesih.“

„Gospod, pri tem postopanju so morili učenčevega duha, pa so morili sebe“, sem zastokal.

„Nič ne de; pa so postali stanovski mučeniki in so navajali na trpljenje učence že v mladosti, in to se jim bo štelo v zasluge!“

učiteljstvo že dovolj trpi zaradi neznosnih razmer, trpi zaradi bede, kiste je krivi vi, a naj bi še delalo pokoro za vaše grehe?! Nikoli in nikdar! Povzdignili bomo glas in pokazali na pravega krivca in to ste vi, nasprotniki šole in učiteljstva, sovražniki napredka in izobrazbe ter ljubitelji teme in nevednosti.

Vi ste pravi krivci, ki zavirate na vse mogoče načine razvoj šolstva. Starše podpihujete, da pošiljajo neredno otroke v šolo, ljudstvo ščuvate zoper šolo in učiteljstvo, češ, šola je prokletstvo za ljudstvo; otroci naj delajo doma, namesto da hodijo v šolo, šolska doba se naj skrajša; uvede se naj poldnevni pouk; poslov primanjkuje, otroci jih naj nadomestijo, otroci bodo rešili kmeta propada; delo otrok bo pridobilo beraškemu kmetu bogastvo itd. V vseh mogočih variacijah poje to zavedljivo pesem ljudstvu, po shodih, po časopisih, v zasebnih pogovorih, da, celo v cerkvi oznanjate križarsko vojno zoper šolo in učiteljstvo, namesto da bi oznanjevali božjo besedo in navajali ljudi k bogoljubnemu čednostnemu življenju. Kaj čuda potem, če nezaveden kmet res smatra vzgojo svojih otrok kot nekaj nepotrebnega, šolo kot prokletstvo in učiteljstvo kot zlo.

Učiteljstvo se peha in trudi v prenapolnjenih zatohlih sobah, in če uspehi — zaradi vaše zlobne gonje — niso tuintam sijajni, ni krivo učiteljstvo, ki vrši svojo dolžnost na naravnost občudovanja vreden način, temveč krivi ste vi, ki se zoperstavljate razširjanju šol, ki celo hujskate ljudi zoper šole, češ, da so palače med raztrganimi bajtami. Kakšne „palače“ so posebno kranjske šole, ko je polovica bornih enorazrednic, je svetovno znano. Za šole nidenarja, so občine preuboge, za farovž, da, celo za farovške hleve in svinjake je denarja dovolj. Če je treba farovž razširiti, ker so tri ali štiri sobe za samo a župnika premalo, ni občina nikoli preuboga; če je treba šolo razširiti, če je treba postaviti higieniškimi in pedagoškimi zahtevam odgovarjajoče učne sobe, če je torej treba kaj za telesno zdravje in duševni napredek otrok vse župnije, za narodov naraščaj — ki je baje naš up in naša bodočnost — tedaj nahujskate celo faro, da rekurira od Poncija do Pilata, da, še več, da gre s koli in vilami nad učitelja, tega ubogega trpina, češ, on je kriv, on hoče, da bi se otroci razvili telesno zdravi in krepki, on hoče, da bi si razbistrili um in ublažili srce, on hoče našim otrokom in našemu narodu boljše bodočnost, torej pa le s koli in vilami nadenj, z gnojnico ga polijmo in z blatom omečimo!

Ali stavijo šole za nas, za učiteljstvo, ali jih stavijo za ljudstvo?

Med poukom si učiteljstvo kvari zdravje v nezdravih prenapolnjenih učnih sobah, po pouku pa mora v vlažno stanovanje, ki je dostikrat bolj podobno kurniku, nego človeškemu bivališču. In če učitelj zahteva ali prosi, da se mu stanovanje popravi, ste vi samci, ki imate celo vrsto prostornih zračnih soban, najhujši nasprotniki, da bi učitelj, ki ima mnogoglavo družino, dobil vsaj nekoliko primerno stanovanje.

odgovori zopet večni sodnik. „Glej onega tamle! Njegov smoter življenja je bil, da je iskal povsod in vselej tudi poslednjo zagrešeno piko, in njegovi spisi nimajo madeža. Res, da ni bil bogvekak vzgojevalec in niso bili njegovi učni uspehi niti med srednjimi — a bil je mučenik v svojem stanu, ker je videl glavni namen šole v izpolnjevanju paragrafov, kar je tudi v smislu zakona. Prvo je vendar, da se izpolnjuje paragraf. Zato sem ga pa tudi povišal na zemlji in sem ga povišal v nebesih in ga napravim patrona vsemu učiteljstvu!“

Tako je govoril gospod. in jaz sem stopal potrj za njim, da sva se slednjič vrnila nazaj do sodnega stola. On zavzame sedež na prestolu in zavzdigne glas:

„Vidiš, grešnik, mnogo si zakasnil, ko se nisi podvil, da si nabereš neminljivih zakladov. Glej, tvoja razrednica ni spisana kaligrafično, v katalogih imaš tuintam kako popravo, tednika nisi pisal časih kar več tednov...“

„Gospod, zato sem imel pa dnevnik izdelan bolj natančno kakor treba“, ga prekinem.

„Pa čemu bolj natančno kakor treba? Rajše bi bil prepisal v tednik“, me zavrne

Če učitelj pri krajnem šolskem svetu poprosi za nakup potrebnih učil. kdo je tisti, ki podpihuje in nasprotuje, češ, ni treba in ni treba, ker za šolo ne dovolimo principijelno ni krajevarja. Ali ga dovolite iz svojega žepa?! Seve, bojite se, da bi se otroci temeljito izobrazili.

Poštnemu uradniku mora poštna uprava preskrbeti ne le poštno poslopje, temveč tudi vse pripomočke, ki jih rabi za izvrševanje svojega posla. Isto je pri vseh drugih stanovih in poklicih, le učiteljstvo se mora bojevati v pravem pomenu besede za primerne učilnice in učne pripomočke. Duhovnikom je vlada ponudila zvišanje plač, in za izboljšanje plač oficirjem se potegujejo vojaške oblasti in njen vrhovni poveljnik sam. Učitelji se pa morajo sami potegovati in bojevati za izboljšanje bednega stanja. Učitelj je pač res pravi trpin, a v kljub vsemu vrši učiteljstvo svojo kulturno misijo.

Da, učiteljstvo žrtvuje svoje moči in svoje zdravje v prosep naroda in kdo je tisti, ki ga črni in blati za to pri ljudstvu in oblastvih; kdo je tisti, ki mu meče polena pod noge?!

Šol ne pustite razširiti, učiteljstvu nasprotujete, potrebnih učnih pripomočkov ne dovolite, potem pa naj učiteljstvo dela čudeže?! In upate se še celo učiteljstvo obdolžiti, da je ono krivo, da otroci niso dovolj poučeni. O, hinavščina, da je ni večje in zlobnost, da je ni grše!

Očitajte nam, da s politiko pohujšujemo mladino. V šoli gotovo noben učitelj ne politikuje in tudi ljubljanski tovariši ne, državljani smo, ravnopravni z vsemi drugimi in gotovo ni greh, če kateri zakliče na kakem shodu: „Živio Hribar!“

Pravite: „Kako naj otrok postane značajen, ako vidi učitelja, kako fajmoštru dela komplimente, za njegovim hrbtom pa ljudi proti njemu šunta? Od koga naj se otrok nauči strpljivosti, če pa svojega učitelja vidi, kako po oštarijah hujška? Ali more otrok biti spodoben, ako pa učitelja sliši zabavljati proti ljudem, ki niso njegovega mišljenja?“

V vseh teh stvkih se naj zamenja beseda učitelj z besedo duhovnik, pa dobimo pravo sliko dejanskega položaja. Noben zaveden napreden učitelj ni tako neznačajen, da bi na eni strani fajmoštru roke lizal ali, kakor pravite komplimente delal, na drugi strani pa zabavljal čezenj. Take „značaje“ iščite pri „Slomškarjih“; ti so vam sladki v lice, a v srcu vam gotovo niso tako vdani kot se hlinijo, saj še pes ne mara palice, ki ga tepe. Če pa napreden učitelj znanega duhovnika pozdravi, pokaže le, da je bolj vljuden in omikan nego domišljavi in naduti kaplani, ki v svoji ošabnosti oznanjajo, da so baje več nego svetniki, da, celo več nego Mati božja.

Učiteljstvo ne politikuje v pričo otrok. Če učitelj kaže svoje politično mišljenje v zboru mož, bodisi že v zasebnem pogovoru ali javno na shodih, tega otroci ne vidijo in ne slišijo. In če bi tudi videli in slišali, politikuje učiteljstvo gotovo tako dostojno, da ne pohujšuje nikogar, česar pa o duhovnikih in sploh o klerikalcih ne more nihče trditi.

Vsak dan nam kaže, kaka strast politike zavaja klerikalce, da s svojim nastopom ne škandalizirajo le odraslih, temveč pohujšujejo

tudi mladino. Zloraba prižnice ter sploh cerkve in vere v politične namene je nekaj tako vsakdanjega kot le kaj. V pričo otrok v cerkvi šuntate ljudi proti šoli in učiteljstvu; v pričo otrok hujskate in zabavljate zoper ljudi, ki niso vašega mišljenja. Od hiše do hiše letate ter v pričo otrok na nespodoben način agitujete za svoje kandidate. Zaradi svoje politike delate prepri med zakonskimi ter seje sovrastvo med ljudi. Da, celo v šoli ne morete premagovati svoje politične strasti, temveč v pričo otrok, namesto da bi poučevali veronauk, blatite starše otrok, ki so naročeni na napredne liste.

Otroci pridejo v cerkev, da bi slišali božjo besedo, pa morajo poslušati vašo hujskarijo in klevetanje. Vi ne sejete le med odrasle sovrastva in prepire, temveč zastrupljate tudi otroška srca s svojo nespodobnostjo in nestrpnostjo. Božja zapoved pravi: „Spoštuj očeta in mater!“ Vi pa hujskate otroke zoper njih napredno misleče očete. Kdo je kriv, če so otroci res podivjani, da se Bog usmili? Od koga se naj otrok nauči strpljivosti, če pa vidi duhovnika, ki bi naj bil apostol miru in ljubezni, kako hujška brata zoper brata, ženo zoper moža, otroke zoper starše? Ali more otrok biti spodoben, ako pa duhovnik, ki bi naj bil zgled morale, zabavlja v pričo otrok zoper ljudi, ki niso njegovega mišljenja? Kako more otrok spoštovati takega duhovnika, ki blati in javno sramoti otrokovega očeta, učitelja, strica, botra i. dr., ki so otroku ljubi in dragi?! Kako naj postane otrok značajen in veren, ko vidi in sliši, kako duhovniki danadan profanirajo vero, kako zlorablajo vero in cerkev v politične in egoistične namene?!

Učitelj se trudi, da bi otroke prav vzgojil. Ali ne razrušite vi, kar učitelj zida; ali ne izpulite s sirovo roko iz otroških src nežne cvetke čednosti, ki jih učiteljstvo z ljubeznijo in trudom zasaja in goji s toliko skrbjo in nežnostjo?! Kristus je rekel: „Gorje mu, kdor mi enega teh malih pohujša, bolje bi mu bilo, da se mu obesi mlinski kamen na vrat in se potopi na dno morja!“ In rečem vam, pohujšiljivcem mladine in obrekovalcem učiteljstva, ki ste izgrešili svoj poklic in ki ste po papeževih besedah smrad iz pekla: Trikrat gorje šele vam, ki sejete pohujšanje, namesto da bi oznanjevali ljubezen in mir.

Ne očitajte učiteljstvu svojih grehov, ne kažite ošabno kot svetopisemski farizej s prstom na nas, temveč potrkajte se na prsa ter recite: „Nostra maxima culpa!“

Napredek dalmatinskega učiteljstva.

Sibenik, 27. januarja 1908.

—an— Dalmatinsko učiteljstvo se veseli novega napredka v svoji stanovski organizaciji. Dobilo je nov list za učitelje in prijatelje narodne prosvete. „Novo Vrijeme“, ki ga izdaja in ureja Danilo Petranović v Sibeniku.

List bo izhajal 15. in zadnjega dne v mesecu ter stane 6 K na leto.

Uredništvo pravi, da hoče prvo med dalmatinskim učiteljstvom ne samo z besedo, temveč tudi z dejanjem delovati za čim čvrstejšo vezi med srbskim in hrvaškim narodnim imenom. Zato bo list pisan v latinico in s cirilico. Kot posvetni in napredni ljudje sprejemamo demokratske ideje. Zastopajoč napredne humane ideje, si bomo prizadevali, da preustrojimo duhu časa primerno naš izključni in nestrpljivi nacionalizem, ki se je zaradi njega pri nas porodila neenakost položaja, čina in plače, a enakost dela.

Spremljali bomo vsak napredek znanosti brez ozira na to, kje je ponikla in v katerem narodu se je pojavila najprej. Kultura in znanost sta last vsega človeštva. V tem smislu smo pravi kozmopoliti. Toda napredek znanosti in kulture hočemo uporabiti za svoj narod v toliko, kolikor bomo smatrali, da je nujno in potrebno. Boriti se hočemo za resnico in pravico, posebno pa za napredek šole in učiteljstva.

Napredek šole in učiteljstva je napredek domovine in naroda. Zato se bomo bojevali za lepši ugled učiteljstva in za materialno izboljšanje njegovega položaja. — Uverjeni, da ni brez zdravja ni dela ni napredka, bomo objavljali posebne oddelke, ki bodo razpravljali o zdravju šolske mladine, delavstva in kmetijskega ljudstva.

Dalje v prilogi.